

Gamla ord på den största kvällen

Berättelse

Måndagen den 10 december 1951 var en kväll som Pär Lagerkvist aldrig skulle glömma. På eftermiddagen samlades hundratals gäster i Konserthuset i Stockholm för den årliga utdelningen av Nobelpriset. Pär, klädd i svart frack, satt bland pristagarna. Han skulle ta emot Nobelpriset i litteratur, ett av de finaste pris en författare kan få i hela världen.

När hans namn lästes upp reste han sig och gick fram till kung Gustaf VI Adolf, som lämnade över priset. Pär bockade, och applåderna fyllde salen. Han fick priset eftersom han med mod och självständighet sökte svar på de eviga frågorna om människan och livet. För en man som hade vuxit upp i ett enkelt hem vid en järnvägsstation i Småland var det en svindlande resa.

På kvällen följde den stora banketten i Stadshuset, där tusentals ljus lyste över de festklädda gästerna och borden dignade av glas och silver. Enligt traditionen skulle varje pristagare hålla ett kort tacktal vid middagen. För många är det ett stolt ögonblick. Men Pär var en tillbakadragen man som ogillade att stå i centrum, och tanken på att tala inför så många kändes svår. Hur skulle han kunna tacka på ett sätt som var sant, utan att låta uppblåst?

Därför gjorde han något oväntat. När han började förbereda sitt tal hittade man ett gammalt manuskript som han hade skrivit redan 1922, alltså 29 år tidigare. Han hade arbetat med det i en liten by i Pyrenéerna, bergen mellan Frankrike och Spanien, med Medelhavet inom räckhåll. När han läste om de gamla raderna kände han att de uttryckte just det han ville säga vid det högtidliga tillfället, fast i en vackrare och mer poetisk form än ett vanligt tal.

Så i stället för att tacka med egna, nyskrivna ord läste han ett stycke ur den opublicerade texten, som hette *Myten om människorna*. Den handlade om människans gåtfulla liv och om vad som gör vårt öde så stort och så svårt på samma gång. Salen lyssnade tyst medan en av Sveriges blygaste författare delade med sig av ord han burit på i nästan tre decennier.

Det var ett litet ögonblick på en mycket stor kväll, men det visade vem Pär Lagerkvist var. Han kunde ha sagt det man brukar säga vid en sådan högtid, men i stället valde han sina egna ord, och dessutom gamla ord som redan tillhörde honom. Precis som i sina böcker gav han inga färdiga svar, utan lät frågorna om människan och livet stå kvar. Hellre ärlig och egen, alltså, än stor och högtidlig.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
utdelning	när man delar ut priser till dem som ska få dem
frack	mycket fina svarta kläder för högtider
pristagare	en person som får ett pris

ORD	FÖRKLARING
lämna över	räcka över något till någon
svindlande	så stor att man nästan blir yr
bankett	en stor och högtidlig fest med middag
tillbakadragen	som helst håller sig i bakgrunden
ogilla	inte tycka om
uppblåst	som gör sig viktigare än man är
högtidlig	allvarlig och fin, för ett viktigt tillfälle
inom räckhåll	nära nog att man kan nå det
opublicerad	inte utgiven, inte tryckt som bok
gåtfull	svår att förstå, full av frågor
öde	det som händer en människa i livet

Läsförståelsefrågor

1. Vilken dag tog Pär emot Nobelpriset?
 1. Måndagen den 10 december 1951
 2. Söndagen den 23 maj 1891
 3. En kväll sommaren 1922
2. Var ägde själva prisutdelningen rum?
 1. I Stadshuset
 2. I Konserthuset i Stockholm
 3. I en by i Pyrenéerna
3. Vad gjorde Pär i stället för att hålla ett vanligt tacktal?
 1. Han sjöng en visa
 2. Han läste ett stycke ur ett gammalt, opublicerat manuskript
 3. Han bad någon annan tala åt honom
4. Varför kändes kvällen som en svindlande resa för just Pär?
 1. Han hade rest långt med tåg samma dag
 2. Han hade vuxit upp i ett enkelt hem vid en järnvägsstation
 3. Han hade aldrig varit i Stockholm tidigare
5. Stämmer påståendena? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Pär var en tillbakadragen man som ogillade att stå i centrum.
 2. Manuskriptet hade getts ut som bok långt innan 1951.
 3. Pär skrev texten i en by i Pyrenéerna.
 4. Pärs föräldrar satt med i salen under banketten.
6. Vad hette texten som Pär läste, och vad handlade den om?
7. Varför tyckte Pär att den gamla texten passade bättre än ett nytt tal? (inferens)
8. Vad säger valet att läsa en gammal, ärlig text om Pär som person? (inferens)

Facit

1. Måndagen den 10 december 1951
1. I Konserthuset i Stockholm
1. Han läste ett stycke ur ett gammalt, opublicerat manuskript
1. Han hade vuxit upp i ett enkelt hem vid en järnvägsstation
1. ja b) nej (texten var opublicerad) c) ja d) det står inte i texten
- Texten hette *Myten om människorna*. Den handlade om människans gåtfulla liv och om vad som gör vårt öde så stort och så svårt på samma gång.
- Exempel på svar: Han kände att de gamla raderna uttryckte just det han ville säga, men i en vackrare och mer poetisk form än ett vanligt tal.
- Exempel på svar: Det visar att han var blyg och ärlig och hellre var sig själv än spelade en stor roll. Han litade mer på sina egna ord än på en högtidlig form.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten är i preteritum och skildrar ett väldokumenterat ögonblick som kompletterar biografien. Tema: att vara trogen sig själv i ett stort sammanhang. Bra för att öva preteritum, bisatser och tidsuttryck (när, redan, i stället för att). Diskutera gärna kontrasten mellan den enkla uppväxten och den stora kvällen.

Diskussionsfrågor

- Pär var blyg men gjorde ändå något helt eget på sin stora kväll. Hur hade du gjort i hans situation?
- Han bar på en text i 29 år innan han läste den högt. Finns det något du sparat länge som betyder mycket?
- Texten handlar om människans "gåtfulla liv". Vilka stora frågor om livet tänker du på?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv en viktig dag i ditt liv och hur du valde att vara just då.

Källor och faktagranskning

- Pär Lagerkvist – Wikipedia (svenska): https://sv.wikipedia.org/wiki/P%C3%A4r_Lagerkvist
- Pär Lagerkvist – Biographical, NobelPrize.org: <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/1951/lagerkvist/biographical/>
- Pär Lagerkvist, Encyclopaedia Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Par-Lagerkvist>
- Pär Lagerkvist – Wikipedia (engelska): https://en.wikipedia.org/wiki/P%C3%A4r_Lagerkvist

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: född 23 maj 1891 i Växjö, död 11 juli 1974 (i Stockholmstrakten/Lidingö). Son till bangårdsförmannen Anders Johan Lagerkvist; växte upp i ett religiöst hem vid järnvägsstationen i Växjö. Reste till Paris 1913. Viktiga verk: diktsamlingen *Ångest* (1916), *Dvärgen* (1944) och *Barabbas* (1950). Invald i Svenska Akademien 1940. Nobelpriset i litteratur 1951. Han beskrev sig själv som 'troende utan tro'. Osäkerhet: källor anger dödsorten som Stockholm eller Lidingö (Lidingö ligger i Stockholms län); texten håller sig till Stockholmstrakten.

